

ŽIVOTOPIS PAVEL JANDA

Pavel Janda se narodil 20. srpna roku 1965 v Praze.

V posledním ročníku vysoké školy se najednou několik jeho spolužáků stalo komunisty. To na něj udělalo velký dojem. Do té doby si v podstatě všichni rozuměli v tom, že vedení KSČ je pro naši zemi špatná věc, komunismus, že je nuda a že jej nikdy nikdo nevybuduje. Byli jsme okupovaná země, věděli jsme, že cizí vojska sama neodejdou. Ale nedovedl si představit, že jeho generace by se do komunistického režimu zapojila, až vyjde ze škol. A místo toho začalo být jasné, že je dál povedou komunisti stejně špatně jako ta předchozí generace.

Tehdy se smířil s tím, že bude třeba odejít. V hlavě měl obraz lvů v zoo, které viděl kdysi ve zprávách. Dostali se do zpráv, protože se rozmnožili v zajetí a pro zoologickou zahradu to byla velká sláva. Pro jejich mladé to znamenalo, že budou lvi v zoologické. Uvědomil si, že totéž by se stalo jemu, kdyby neodešel. Kdyby měl děti v režimu, který mu připadal beznadějný, stály by za pětadvacet let ve stejné situaci. Někdo to přetnout musel. Cestování samo o sobě ho nikdy nelákalo. Ale chtěl žít někde, kde to dělají správně.

Řekl o tom rodičům a neradi souhlasili. V posledním semestru začal dávat dohromady věci, které k tomu byly potřeba. Od našich úřadů potřeboval pas a výjezdní doložku. Od Spojených států potřeboval vízum, na které byly potřeba peníze. Tatínek mu obstaral pět set dolarů, což bylo minimum, které potřeboval, aby mu americké velvyslanectví dalo vízum asi tak na čtrnáct dní (později se ukázalo, že by mu to stačilo sotva na pět dní). Maminka mu ušila sako. Dlouho si je potom schovával, i když z něj vyrostl. Pak byla potřeba výjezdní doložka, dokument, bez kterého by ho do Spojených států nepustila naše socialistická republika. Na to bylo potřeba schválení některého z jeho profesorů na vysoké škole. Doufá, že mu to nezpůsobilo potíže a jestli ano, je mu to moc líto.

Studia úspěšně dokončil a po prázdninách měl nastoupit na vojenskou službu. Tehdy už v Sovětském svazu byl u moci Gorbačov a i u nás se život uvolňoval. Tatínek mu jednou řekl, že si myslí, že komunismus skončí i u nás. Určitě doufal, že si celou věc rozmyslí. On měl ovšem starost o to větší, protože proti probouzejícímu se národu mohli komunisté snadno postavit armádu. A do armády měl zrovna narukovat, patrně dokonce v nějaké vedoucí pozici, protože byl vysokoškolák. Velmi málo lidem se o svých plánech svěřil, i když několik spolužáků vyzvíдалo. Jeden se s ním dokonce opil, aniž by mu cokoli vyzradil. Měl hrozný strach, protože mezi tím se doslechli, že policie někde zabavila knížky, které rozmnožovali. Kamarádovi na naléhání opakoval, že se tam jede podívat. Ale tehdy už byl rozhodnutý se nevrátit. Dodnes neví, jestli to byl výslech. Ale mnohem spíš věděl, že mu neříkal pravdu, a očekával od jejich přátelství větší upřímnost. Nikdy se s ním už pak nesetkal.

Výjezdní doložku překvapivě dostal, koupil letenku a octl se ve vzduchu. Ten moment si představoval v duchu dopředu, a myslel, že to bude úleva. Najednou byl místo toho strašně smutný. Moc nechybělo a slíbil si, že se hned zase vrátí. Před tím při loučení s rodiči byl statečnější, a i z toho mu najednou byla hanba. Američan který vedle mě seděl, musel vidět na mé tváři, co se se mnou děje, a rovnou se mě zeptal, jestli utíkám. Byl to kněz odněkud z Arkansasu. Hrál také na varhany a povídali jsme si celou cestu. Neměl žádný pevný plán, protože věděli, že telefonát do Ameriky by policie odposlouchávala a nechtěli se prozradit. Měl jen několik adres na známé jejich známých. Jeho spolucestující se zmínil, že se k němu mohl ve Spojených státech přidat. Když pak v New Yorku prošli pasovou kontrolou, chvíli na

něj čekal, ale zmizel. Nejspíš vůbec neskončil u stejného východu. V New Yorku přeseďal na jiné letadlo, ale to si při naší konverzaci ani nedovedl představit.

A tak se octl úplně sám na nejškaredějším letišti, jaké kdy viděl. Vykouknul ven z terminálu. Venku byla tma a vypadalo to tam ještě hůře. Vrátil se na sedátka zvlášť konstruovaná tak, aby se na nich nedalo spát. Položil všechny svoje končetiny na svá tři zavazadla a usnul za povyku a hádání všelijakých rodin, které tam čekaly na svůj odlet. Probudil se brzy pěkně unavený a bolavý. Svěřil deset dolarů ilegálnímu taxikáři, který jich naložil několik a odvezl je z letiště na Manhattan. Bedlivě se díval z okénka taxíku, až uvidí nějaké místo, kde by chtěl žít, ale neviděl ho. Na sedmdesáté ulici na Manhattanu tehdy byla česká restaurace. Chtěl se tam nechat vysadit, ale taxikář mu nerozuměl. Jak mu později došlo, neměl chuť vozit ho někam jinam, když všichni vystupovali na nádraží Grand Central. Tak radši vystoupil s nimi. Stejně se bál o své kufry.

Zkusil telefonní čísla, která měl zapsaná. Telefon ovšem v sedm ráno nikdo nebral. Tehdy ale ještě, když člověk vytočil na telefonu nulu, vzala to živá osoba zeptala se, co pro něj může udělat. Takové štěstí by dneska neměl. Našla mu spoj do města na sever od New Yorku, které bylo poblíž jedné z adres, kterou měl. Asi za hodinu vystoupil na stanici v Brewsteru. Už svítilo sluníčko, všechno vypadalo překvapivě hezky.

V trafice si koupil silniční atlas Spojených států. Měli i podrobnější mapy, ale atlas byl tlustý a těšil se, že bude mít všechno. Vesnice, kam měl namířeno, byla na mapě jako tečka asi centimetr od místa, kde stál. Tak se vydal tím směrem. Asi po hodině chůze mu někdo zastavil a svezl ho, čímž mu ušetřil další hodinu a půl. Říkal mu to a dobře se bavil. Všude kolem silnice byla šťavnatá zeleň a občas byl vidět velkánský dům s přísně zastřiženým trávníkem.

Po vysazení se ještě vyškrábal do kopce, což už byla příjezdová cesta k domu, který navštívil. Jeho majitelka k němu byla neuvěřitelně laskavá a bez dlouhého vyzvídání ho přijala za hosta. Z jeho vzezření bylo asi jasné, že kdyby ho odmítla, daleko by nedošel. Ten den měl prostě štěstí. Ta dáma před tím několikrát navštívila Československo a rozuměla v jaké je situaci líp než on. Její dům potřeboval opravy. V okolí měla americké i české známé, a než byl hotový s tím, co potřebovala ona, už na něj čekala práce někde jinde. V Čechách platil za nemešlo, na americké poměry byl ale dovedný a brzo měl víc práce, než zvládal.

Brzy bylo jasné, že bez auta se neobejde, ale našetřeno na něj měl asi po třech nedělích. Bylo 8 let staré, vypadalo hrozně závodně a dělalo legrační zvuky. Soused mechanik mu ho pomáhal dát do pořádku. Vydrželo mu asi rok, a když dosloužilo, nemělo smysl jej prodávat. Ale tou dobou už měl na spolehlivější. Nešetřil prací a lidé nešetřili na něm. Nikdo ho nepodrážel a nevyužíval. Pomáhali mu s bydlením i s povolením k práci. Poradili mu, jak sehnat stálé zaměstnání. Zaměstnavatel mu zaplatil právníka, a požádal pro něj o zelenou kartu. Všichni kolem se měli prima, a při tom to byl normální život pro každého, kdo se trochu snažil. Nikdo nebyl nikomu nic dlužný.

V Československu už tehdy byla svoboda a on velmi fandil všemu, co se tu dělo. Jednou večer se vracel z práce tou jejich bujnou přírodou. Napadlo ho, že bych se mohl vrátit a uvědomil si, co všechno by musel zahodit. Takový život se neodmítá. Dneska je to v Čechách velmi podobné jako tehdy tam. Poctivost se vyplatí. Lidé jsou velkorysí, pomáhají si a chovají se k sobě slušně. „Každý podle svých možností, každému podle jeho potřeb“, jak kdysi říkali komunisti. Akorát že Češi to zvládli bez nich.